

Qəbələdə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının III Zirvə toplantısı keçirilmişdir

Türkiyə Prezidenti Abdullah Gülün çıxışı

(Əvvəli 11-ci səhifədə).

Xalqlarımız arasındakı könül bərabərliyi heç bir zaman etnik, separatçı, davakar bir təmələ söykənməkdədir. Əsasən Türk dünyası böyük mədəniyyətin mühüm bir hissəsini təşkil etməkdədir. Türk dövlətləri olaraq öz aramızda sərgiləyəcəyimiz əməkdaşlıq və həmrəylik, şübhəsiz, Afro-Avrasiya bölgəsinin sülh, sabitlik və rifahına da töhfə verəcəkdir.

Ölkələrimiz arasında "altı dövlət, tək millət" şüarı ilə həyata keçirdiyimiz əməkdaşlıq bərabər, qarşılıqlı hörmət əsasında irəliləməyə davam edir. Bu qardaşlıq və əməldə birlik ruhu təməlinde Prezident olaraq vəzifədə olduğum altı ildə qardaş türk dövlətlərinə 19 dəfə səfər etdim. Eyni zamanda, Prezident qardaşlarım da ölkələrimizi ziyarət edərək hamımız bir-birimizi şərafələndirdik.

Prezidentlər səviyyəsində nümayiş etdirdiyimiz bu sıx əlaqələr, əlbəttə, digər əməkdaşlıq səfərlərinə də təkan vermişdir. Bu sahədə bir çox layihələr həyata keçirilmişdir. İstər regional sahədə, istər beynəlxalq platformalarda aramızdakı həmrəylik hər zaman nümunə olmuşdur. Bir-birimizi daim dəstəkləyərək hər yerdə güclü bir həmrəylik nümunəsi göstərməklə bir-birimizin uğurları digərlərimiz üçün də qürur mənbəyi olmuşdur.

Günümüzdə əməkdaşlığa və həmrəyliyə ehtiyac hər zaman olduğundan çoxdur. Üzləşdiyimiz problemlər və çətinliklər birgə mübarizə aparmaq və imkanlardan bərabər faydalanmaq ancaq güclərimizi birləşdirdikdə mümkün ola bilər. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası bu anlayışı bölüşən ölkələrimizin daha əhatəli əməkdaşlıq, həmrəylik, müzakirə mexanizminin bir nəticəsi olaraq yaranmışdır.

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası çərçivəsində türk dünyasının böyük potensialını həyata keçirəcək mühüm layihələri reallaşdıracağıma şübhə etmirəm.

Almatı Zirvəsində iqtisadi əməkdaşlıq, Bişkek Zirvəsində isə təhsil, elm və mədəniyyət əməkdaşlığı sahə-

lərində müzakirələr aparmışdıq. Hər iki zirvədən sonra da bu sahələrdə önəmli addımlar atılmış, verdiyimiz təlimatlar istiqamətində dəyərli nazirlərimiz və bu işdə məsul olan şəxslər səmərəli işlər görmüşlər.

Dünyamızın global gərəklərində ölkələr və millətlər arasında əhatəli əməkdaşlıq və inteqrasiya üçün səmərəli nəqliyyat və rabitə əsas məsələlərdəndir. Türk dünyasının iqtisadi və mədəni sahədə inteqrasiyası ölkələrimiz arasında nəqliyyat infrastrukturunu bir-birinə bağlayacaq layihələrin həyata keçirilməsi ilə sıx əlaqədardır. Bu səbəbdən Qəbələ Zirvəsi nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq olaraq müəyyən edilməsi son dərəcə uğurlu bir seçimdir. Ölkələrimiz Avropayı Qafqaz və Orta Asiyadan keçməklə Çin vasitəsilə Şərqi və Şərqi Asiyaya bağlayacaq strateji bir xətt üstündə yerləşir. Türkiyə Şərqi və Qərbi arasındakı mövcud xətlərə alternativ və təhlükəsiz dəmir yolları marşrutları məsələsi üzərində çalışmaqdadır. Modern "İpək Yolu" və ya "Orta dəhliz" adlandırılan bu layihənin ən mühüm hissəsi Azərbaycan ilə birgə həyata keçirdiyimiz Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsidir. Bölgədəki vəziyyəti dəyişdirəcək bu böyük layihələr çərçivəsində işlər sürətlə davam edir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv olan ölkələr arasında sürətli nəqliyyat imkanları yaradaraq iqtisadi və ticarət əlaqələrimizin inkişafına böyük töhfə verəcəkdir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsinin ən qısa zamanda tamamlanması üçün böyük səylər göstərilir.

Bu sahədə nəqliyyat nazirlərimiz tez-tez görüşürlər. Avqustun 15-də nəqliyyat nazirlərimiz son vəziyyət barədə məlumat verdilər. Bu layihənin davamı olan Bakı limanı ilə Qazaxıstanın Aktau və Türkmənistanın Türkmənbaşı limanları arasındakı mövcud gəmi nəqliyyatının inkişaf etdirilməsi layihəsinin sürətlə təkmilləşdirilməsi əhəmiyyətlidir. Nəqliyyat nazirlərimiz iyulun əvvəllərində Bakıda təşkil edilən toplantı çərçivəsində imzalanan Ba-

kı, Aktau və Samsun dəniz limanları arasında qardaş liman əlaqəsinin yaranmasına dair imzalanmış Anlaşma memorandumu bu məsələdə önəmli bir addım olmuşdur. Hədəfimiz Türkmənbaşı limanını da bu çərçivəyə daxil etməkdir. Orta dəhlizin əsasını təşkil edən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun başa çatması ilə Orta Asiyadan keçməklə Çindən Avropaya birbaşa əlaqə yaradılacaqdır. Bakı-Tbilisi-Qars layihəsi 2014-cü ildə başa çatacaqdır. Təxminən 4,5 milyard ABŞ dollarına başa gələcək "Marmaray" layihəsinin isə cari ilin oktyabrında açılışı olacaqdır. Qərbi Avropadan çıxan bir qatar birbaşa Xəzər sahillərinə, oradan da Aktau limanından keçməklə Şanxaya və Seula çatacaqdır. İngiltərədən Çinə birbaşa dəmir yolu əlaqəsi yaradacaq bu xəttin tikilməsi xalqlarımızın rifah səviyyəsini artıracaqdır. Bu, həqiqətən, strateji əhəmiyyətə malik böyük bir layihə olacaqdır.

Əziz qardaşım, hörmətli Nursultan Nazarbayev bu məsələlərə bir az əvvəl toxundu. Qazaxıstanın böyük maraq göstərdiyi bu layihəyə Qırğızıstanın da daxil edilməsi ilə bağlı məsələni müzakirə etdik.

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələr olaraq əməkdaşlığımızı dəmir yolu xətləri ilə gücləndirmək imkanına malik olmağımıza şübhəm yoxdur. Hamının bu layihəyə marağı böyükdür. Zati-ailləri bu məsələdə böyük maraq nümayiş etdirir. Çindən gələcək hazır məhsullar da bu dəmir yolu vasitəsilə daşınacaqdır. Hətta yükün belə hazır olduğunu deyə bilərik. İnşallah, Türkmənistanın da bu layihəyə qatılması ilə, həqiqətən, ölkələrimiz arasında dəmir yolu xətləri ilə əlaqələr yaranacaqdır.

Digər tərəfdən, ölkələrimiz arasındakı quru yol nəqliyyatı da çox önəmlidir. Quru yolla nəqliyyatın bütünlüklə sərbəstləşdirilməsi, çox önəmli olan gömrük keçidlərində əməliyyatların standartlaşması və lazımlı işlərin görülməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əgər biz gömrüklərimizi müasirləşdirməsək, o zaman dəmir yolunda, quru yolunda tıxaclar meydana

gələr və dar boğazlar yaranar. Bunun üçün də gömrük məntəqələrimiz eyni, standart səviyyədə müasirləşdirilməlidir. Bunun iqtisadi və ticarət əməkdaşlığımızın inkişafında önəmli olduğunu düşünürəm. Xəzər dənizindəki limanın tutumu tez bir zamanda böyüdülməlidir. Çünki Türkmənistanda və Qazaxıstanda bu layihələr mövcuddur. Limanlar vasitəsilə dəniz nəqliyyat səfərlərinin başladılması bu sahədəki prioritetlərimizi təşkil etməlidir. Bütün bunlar konkret layihələrdir. Bunlar, həmçinin hamımıza həm tək-tək, həm də ümumi şəkildə xidmət edəcək layihələrdir.

Əziz qardaşlarım! Qlobal iqtisadi potensial mərkəzinin Atlantik okeandan Sakit okeana keçməsi danılmaz həqiqətdir. Bu vəziyyət təbiəti ilə türk dünyasının geoiqtisadi əhəmiyyətini də artırmışdır. Türkiyənin, Azərbaycanın, Türkmənistanın, Qırğızıstanın, Qazaxıstanın və Özbəkistanın iqtisadi və demoqrafik potensialı bütünlükdə 4.8 milyon kvadratkilometrlik sahədə dünyada yeddinci, 140 milyon əhalisi ilə doqquzuncu, 1,5 trilyon ABŞ dolları dəyərində ümumi hasilatı ilə 13-cü yerdədir. Bu sıralamalarda türk dünyası global ölçüdə sahib olduğu coğrafi və demoqrafik potensialdan aşağı bir iqtisadi göstəriciyə malikdir. Bu da iqtisadi inkişaf həmlələrimizi durmadan davam etdirməyimizin vacibliyinə işarə edir. Tarixə nəzər saldıqda türk dövlətlərinin güclü və təsirli olduğu dövrlərdə "İpək yolu"nun dünya ticarətinin ana xətti olduğu müşahidə olunur. Türk dünyası global iqtisadiyyatdan və dünya ticarət yollarından kənar qaldıqda isə siyasi və mədəniyyət sahəsinə təsiri azalmışdır. Bunları tarixi oxuyanlar bilirlər. Bu mənada "İpək yolu" türk dünyasının iqtisadi rifahının və siyasi təsirinin açarıdır. Ona görə "İpək yolu"nu yenidən bərpa etmək strateji bir prioritet olmalıdır.

Müasir mənada "İpək yolu" isə tarixi "İpək yolu"nun bu dəfə geniş nəqliyyat xətləri, enerji koridorları, təbii qaz boru kəmərləri ilə bərpası deməkdir. Müxtəlif layihələrlə türk dünyasını yenidən global iqtisadiyyatın mərkəzi

regionundan birinə çevrilməsi əsas prioritetimiz olmalıdır. Önümüzdəki bir neçə il ərzində reallaşdıracağımız layihələrlə bu sahədəki əhəmiyyətli bir mərhələni keçəcəyimizə inanıram. Siz dəyərli qardaşlarımın bu məsələdə dəstəyi bunun qarantıdır.

Hörmətli dövlət başçıları, dəyərli iştirakçılar! Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələr olaraq aramızdakı siyasi və diplomatik həmrəyliyi ən yüksək səviyyədə saxlamaq hamımızın marağındadır. Türk dünyasının prioritet xarici siyasət məsələlərinin önündə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi dayanır. Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal altında olduğu mövcud vəziyyət qəbul edilməzdir. Münaqişənin ən qısa zamanda sülh yolu ilə və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunması üçün əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik. Bu qeyri-qanuni işğalın, qəsbkarlıq siyasətinin qarşısı alınmadək sizə dəstək vermək bizim qardaşlıq borcumuzdur. Azərbaycan bu günədək türk zirvələrinə ev sahibliyi etmişdir. Azərbaycanda keçiriləcək növbəti zirvənin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunduqdan sonra Qarabağın gözəl şəhərlərinin birində təşkil edilməsi ən böyük arzumuzdur. Əminəm ki, oralar da belə gözəl yaşılıqdır.

Əziz qardaşlarım, dəyərli prezidentlər! Gələcək il Türkiyədə keçirəcəyimiz Türk Dövlətləri Əməkdaşlıq Şurasının IV Zirvə toplantısında Türk dünyası ölkələrinin hamısının təmsil edilməsi ən böyük arzumuzdur. Bu istiqamətdə gələcək zirvədə Türkmənistan, Özbəkistanın da iştirak etməsini gözləyəcəyik. Bu duyğu və düşüncələrlə siz dəyərli prezidentləri, nazirləri ürəkdən salamlayırsınız, sizin vasitənizlə bütün qardaş xalqlarımıza xoşbəxtlik, rifah və əmin-amanlıq diləyirəm.

Hamınıza uğurlar arzu edirəm. Təşəkkür edirəm.

***

Prezident **İlham ƏLİYEV**: İndi isə söz verilir Türkmənistan Nazirlər Kabineti sədrinin müavini cənab Sapardurdu Toyliyevə.